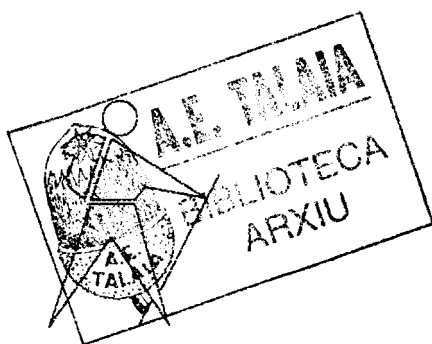




SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

DE L'ANOIA AL BAIX CINCA

11ª Etapa : TARRAGONA - CONSTANTÍ - LA SELVA DEL CAMP

18 de Desembre 1994

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú	7.00	h
Tarragona Inici d'etapa	8.30	h
Pont del Diable Reagrupament	9,15	h
	9,30	h
Mausoleu de Centcelles Reagrupament i esmorzar	10,25	h
	10,55	h
Constantí Reagrupament i café	11,10	h
	11,25	h
Ermita de Sant Ramon Reagrupament	12,00	h
	12,15	h
La Selva del Camp Dinar	13,30	h
Sortida cap a Vilanova.	16,30	h
Vilanova i la Geltrú.	18,00	h

Notes.-

- ** Esmorzarem al Mausoleu de Centcelles (no hi ha beguda). Es pot prendre la beguda i el café en la SOCIETAT EL CASINO o bé en el bar SINDICAT AGRICOLA, ambdues de CONSTANTÍ.
- ** Dinarem a LA SELVA, hi ha el parc municipal i el casal LA DEFENSA AGRICOLA.
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.



SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

DE L'ANOIA AL BAIX CINCA

11^a Etapa : TARRAGONA - CONSTANTÍ - LA SELVA DEL CAMP

18 de desembre 1994

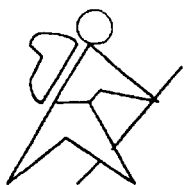
En aquesta etapa d'avui ens acomiadem de TARRAGONA visitant l'aqüeducte del PONT DEL DIABLE, o de LES FERRERES, aprofitant el primer reagrupament.

El pas a gual del riu FRANCOLÍ, no el podrem usar, perquè ha desaparegut, degut als últims aiguats; per tant, si el cabal del riu no minva, haurem d'anar a donar una petita volta i passar pel pont del viaducte d'accés a l'autopista.

Abans d'arribar a CONSTANTÍ, deixarem una estona el GR per anar a fer una visita cultural al MAUSOLEU DE CENTCELLES, que val la pena.

Des de CONSTANTÍ deixarem el GR 7-2 per canviar al GR 65-5 que es la ruta de SANT JAUME (patró d'ESPANYA).

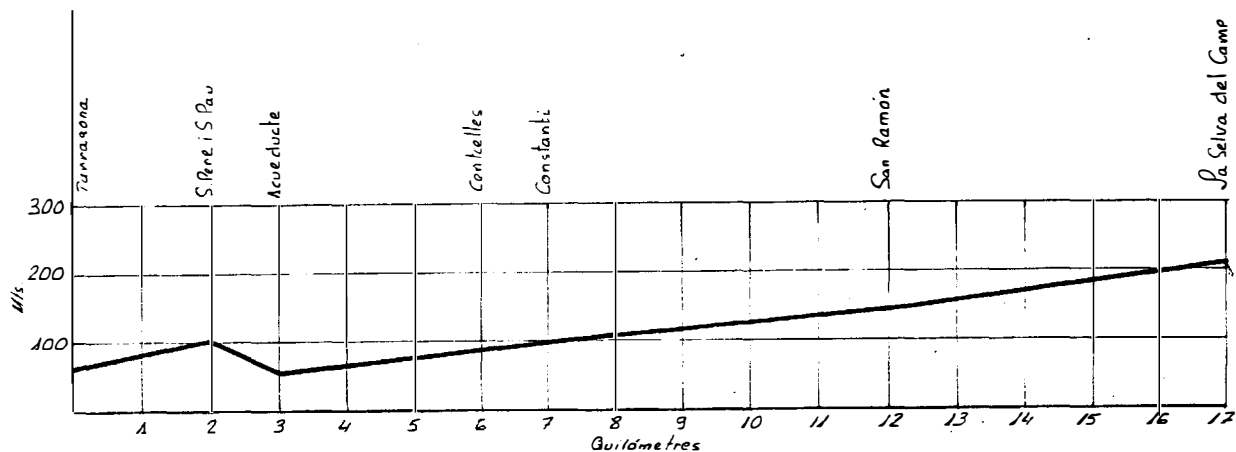
També canviarem de comarca un xic més enllà de l'ermita de SANT RAMON; on abandonarem el TARRAGONÈS per entrar en el BAIX CAMP, i d'aquí ja començarem a veure les muntanyes tant temps abandonades.



SECCIÓ DE SENDERS

A.E. TALAIA

Perfil de l'etapa



DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT:

TARRAGONA - CONSTANTÍ - LA SELVA DEL CAMP

Horari		km
Parcial	Total	
0,00	0,00	0,000

Sortim de Tarragona deixant el cementiri a la dreta i enfilant la carretera dels PALLARESOS, en direcció nord. Hi ha un pal indicador dels senders GR 7-2, GR 92 i GR 65-5 fins al poble de CONSTANTÍ. Pugem per una escala que fa de drecera; ja al capdamunt hem de continuar per la carretera que puja.

0,06	0,06	-
------	------	---

Dipòsit a l'esquerra, hi ha fonts d'aigua per l'altre costat, més endavant passem per la vora d'una antena, on hi ha una tanca amb un pas de vianants, d'aquí ens dirigim cap al peu d'un transformador on hi ha un camí travesser, seguim rectes, el camí passa per entre una tanca i un marge de pedra.

0,07	0,13	-
------	------	---

Trobem un carrer asfaltat, el seguim cap a l'esquerra, i al cap de poca estona trobem, en una cruïlla, el carrer de la MUNTANYETA, que hem de seguir cap a la dreta, el carrer gira cap a l'esquerra i en una bifurcació, on en el seu bell mig hi ha un pal de ciment, hem de deixar aquest carrer i anar al del nivell superior fins que arribem a les primeres cases de la barriada de SANT PERE i SANT PAU.

0,10	0,23	2,000
------	------	-------

Agafem l'avinguda de la TERRA ALTA on hi ha unes pistes poliesportives, que deixem a la dreta, l'avinguda va en direcció nord.

0,07	0,30	-
------	------	---

Al final d'aquesta avinguda, hem de continuar per un camí carreter en la mateixa direcció i baixant.

0,03	0,33	-
------	------	---

Desviament de camins a esquerra i a dreta, anem rectes.

0,01	0,34	2,570
------	------	-------

Bifurcació; al costat d'una caseta amb un tancat, anem pel sender de la dreta baixant per un llom, més endavant el sender se'n va cap a l'esquerra pel fons del tàlveg.

0,04 0,38 2,870

Baixem per unes escales de formigó i entrem al túnel que passa per sota de l'autopista; en sortir del túnel anirem per un sender cap a la dreta, baixant cap al fons de la vall de les FERRERES, si més no, abans d'arribar-hi hem de torçar cap a la dreta, que ens porta cap a sota del PONT DEL DIABLE, que podrem visitar.

0,06 0,44 2,990

Som a sota l'aqüeducte romà que portava l'aigua a TàRRACO, el PONT DEL DIABLE, on podem contemplar les tan ben tallades pedres mil·lenàries, assentades sense morter i que han perdurat durant més de dos mil anys. Consta d'onze arcades a la part baixa i vint-i-tres al pis superior, amb una longitud de 164 metres a la seva coronació, per la qual passa un canal obert i per on, segons els entesos, encara hi podria passar aigua.

Després anirem pel fons de la vall, en direcció oest, fins a trobar la carretera de TARRAGONA a VALLS, abans però, hem deixat un camí que va cap a la dreta.

0,07 0,51 -

Som a la carretera; en lloc de travessar-la, l'haurem de seguir cap a l'esquerra en direcció a TARRAGONA uns 250 metres per passar pel viaducte d'accés a l'autopista i així poder travessar el riu FRANCOLÍ, ja que, el GR passava per un gual que va desaparèixer en el darrer aiguat.

0,20 1,11 3,500

Som a la ribera dreta del riu FRANCOLÍ, hem de passar per sota l'autopista de BARCELONA a VALÈNCIA i agafar un camí ample que va vorejant l'autopista per la banda nord.

0,12 1,23 4,500

Troblem un camí que baixa després de creuar l'autopista sobre un pont, i amb un cartell indicador, el GR continua vorejant l'autopista, nosaltres però, el deixarem i agafarem el camí carreter que va en direcció nord per anar al MAUSOLEU DE CENTCELLES.

0,15 1,38 5,100

MAUSOLEU DE CENTCELLES erigit al segle IV per acollir les restes de l'emperador CONSTANT, fill de CONSTANTÍ EL GRAN, mort a les GàL-LIES l'any 350. Es tracta d'una sala circular, amb quatre absis, coberta amb cúpula de maons. L'interior de la cúpula fou revestit de mosaic policrom amb representació d'escenes diverses; hom creu que la figura que presideix el fris de la cacera del mosaic podria ésser el retrat de l'emperador.

Sortim de CENTCELLES seguint el camí asfaltat que va cap al poble.

0,15 1,53 6,100

Entrem a CONSTANTÍ pel carrer de CENTCELLES hem d'anar sempre en el mateix sentit oest, fins a trobar la carretera de TARRAGONA, que seguirem en

direcció nord, pel mig del poble.

0,07 2,00 6,700

Sortim de CONSTANTÍ per l'extrem nord, deixant la carretera de l'esquerra que va a REUS i també la de la dreta que va al MORELL. Anem al recte per un ample camí carreter asfaltat, aviat deixem a l'esquerra els xiprers d'un Calvari, el camí gira a la dreta.

0,05 2,05 -

Bifurcació; cap a la dreta aniríem al cementiri, nosaltres hem d'anar cap a l'esquerra, la pista recobra la direcció nord-oest que no deixarem fins a la SELVA.

0,05 2,10 7,600

Cruïlla de camins carreters, nosaltres hem de fer un gir a la dreta i després a l'esquerra deixant el camí transversal, tenim una caseta a la dreta.

0,03 2,13 -

Passem per sota una línia d'alta tensió.

0,06 2,19 8,600

Deixem un camí carreter que va cap a la dreta, el nostre és fondo, es poden apreciar perfectament els successius estrats excavats pel pas dels segles a l'argila compacta. Segons l'estudi fet per ENRIC AGUADÉ en CAMINS MIL-LENARIS DEL BAIX CAMP (8), aquest camí fou obert fa uns tres mil anys per comunicar les zones mineres de les muntanyes de la SELVA amb el port natural de SALOU. Els romans varen renovar-lo i condicionar-lo degudament, aprofitant aquest camí que unia el nucli urbà de CONSTANTÍ amb les dues vil·les romanes trobades a LA SELVA, una a la font de L'ABELLÓ i l'altra al MAS BERTRAN.

0,05 2,24 -

Camí a la dreta, nosaltres anem rectes.

0,05 2,29 -

Bifurcació; nosaltres anem cap a la dreta, pel camí principal; el de l'esquerra també fa de torrent, dit de SANT RAMON.

0,11 2,40 10,000

Pas a nivell sobre la línia del ferrocarril de REUS a RODA DE BERA

0,03 2,43 -

Portal a la dreta, amb porta de reixa de ferro embeguda per les branques d'un arbres.

0,07 2,50 10,800

Caseriu i Santuari de SANT RAMON, on trobarem aigua, el voregem per la banda de sol ponent i recuperem la direcció nord-oest que portem des de CONSTANTÍ. Davant nostre, dalt de la serralada, veiem l'altiu promontori de L'ALBIOL, per on hem d'anar a passar.

0,02 2,52 -

Creuem la carretera de REUS al MORELL.

0,06 2,58 -

Tenim a l'esquerra el MAS LLAURADOR, a la dreta el MAS ADRIÀ i al fons el MAS VIDAL.

0,07 3,05 12,000

Passem a frec el llit de la riera de SANT RAMON, ens creuem amb el camí romà de REUS a VALLS. Hi ha un pal indicador del PRC-1 i el GR 65-5. No canviem de direcció. Aquí canviem de comarca, sortim del TARRAGONÈS i entrem en el BAIX CAMP.

0,02 3,07 -

A la dreta Ruïnes d'una masia.

0,11 3,18 -

Se'ns ajunta un camí per la dreta. Continuem rectes.

0,03 3,21 -

Passem per sota d'una línia d'alta tensió.

0,14 3,35 14,700

Carretera de REUS a MONTBLANC, la creuem i anem al recte, el camí torna a ésser molt fondo, excavat a l'argila pel pas dels anys, més endavant passem per sota el pont d'un camí veïnal i després del pont del ferrocarril de REUS a PICAMOIXONS.

0,11 3,46 15,400

Creu de pedra situada a l'entroncament del nostre camí amb el camí vell de LA SELVA DEL CAMP a REUS, ara asfaltat. Enfront hi ha la finca del VILAR, on s'han trobat les restes d'un poblat romà. Entrem a LA SELVA pel PORTAL VELL i acabem l'etapa d'avui davant el CARRER MAJOR.

CONSTANTÍ

El terme municipal de Constantí és estès a la dreta del Francolí a excepció de la partida de la Pedrera, que és a l'esquerra. El territori és pla i força conreat. Les principals elevacions són el Coll Blanc (69 m), a l'extrem ponentí del terme, el Puig (91 m) i la Torre del Fàbregues (143 m); la cota mínima de 30 metres es localitza a l'indret del terme en el qual el Francolí en el territori de Tarragona. Constantí confina al N amb la Pobla de Mafumet i Perafort; al S amb Tarragona; a l'E amb els Pallaresos i Tarragona; i a l'W amb Reus (Baix Camp) i la Selva del Camp (Baix Camp).

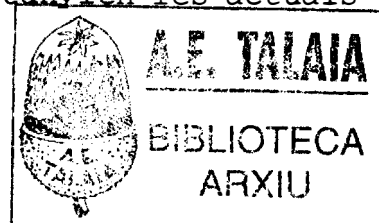
El territori de Constantí és solcat per una bona sèrie de rieres i torrents. Entre les rieres destaquen la de la Boella, coneguda com la Riera, i la de la Sisena, que baixa del terme de la Selva del Camp. Els torrents més importants són els de Sant Ramon i el del Mas Blanc.

Fins els anys seixanta l'economia de Constantí fou bàsicament agrària. Les aigües de pous i mines, així com la del Francolí, li permetien de regar més de vuit-centes hectàrees, en les quals hom conreava avellaners, hortalisses, alfals i préssecs. En les terres de secà el conreu dominant era la vinya, seguida de l'olivera, cereals, avellaners, ametllers i garrofers. L'any 1973 encara es conreaven un total de 2761 hectàrees distribuïdes entre els conreus de regadiu (819 ha) i els de secà (1942 ha). Com a complement dels treballs agraris s'han de citar les explotacions avícoles i les cooperatives. En l'actualitat, al costat de les activitats agro-pecuàries, han sorgit les industrials; Constantí disposa d'instal·lacions pertanyents als sectors químic, tèxtil, metall i altres.

El territori de Constantí fou poblat a l'època romana. En són testimoni les restes de la vil·la de Centcelles i les de les altres nou vil·les de menor importància situades a les partides de les Tries, la Creu de Salom, Sant Llorenç, la Gavarra i Riudarenes.

La fundació del primer Constantí medieval, el Constantí Vell, cal situar-la entre 1153, any de la conquesta de Siurana, i 1159, any de la concessió a la població de les franqueses per part de l'arquebisbe Bernat Tort. L'any 1177, l'arquebisbe Berenguer de Vilademuls ordenà el trasllat del poble de Constantí Vell al lloc de Llentisclell, adquirit l'any 1167 per l'arquebisbe Hug de Cervelló, el qual passà a ser el nou Constantí i el Constantí definitiu. L'avinentesa s'aprofità per establir una segona carta de franqueses que ratificava l'atorgada l'any 1159.

Paral·lelament a l'establiment de Constantí es constituí Centcelles com a entitat diferenciada de Constantí i de Llentisclell. Gaudí d'institucions pròpies i el seu terme ocupava una molt bona part de les terres esteses des del nucli urbà de Constantí fins a la riba del Francolí; li pertanyien les actuals



partides de l'Almatella, les Argiles, la Ferrerota, Rabassols, la Riba i una part de la del Puig. La decadència de Centcelles es degué al fet de no ser emmurallat. En ocasió de les guerres del segle XIV, molts dels seus habitants l'abandonaren per refugiar-se a Constantí, que els oferia seguretat en disposar de defenses. La davallada demogràfica va fer perdre caràcter al lloc fins l'extrem de reduir-lo a un conjunt de masos que gradualment anà caient sota la influència de Constantí. Al segle XV ja no se'l cita com a nucli de població sinó com a terme.

Sota l'arquebisbe Aspàreg de la Barca (1215-33), Constantí experimentà un considerable impuls colonitzador i veié aixecar el castell, la muralla i la primera església. El castell de Constantí fou construït en el solar de l'actual església parroquial i plaça del Castell i amb el pas del temps, especialment durant els pontificats de Gaspar Cervantes de Gaeta, Joan de Montcada, esdevingué la residència estiuenca dels arquebisbes de Tarragona, l'indret per a preparar llurs entrades a la ciutat i, fins i tot, capella funerària mentre hom preparava l'enterrament definitiu del prelat a la catedral tarragonina.

Constantí formà part de la Comuna del Camp des de la fundació de la institució. Fou un dels membres més actius de la Comuna, la qual, en diverses ocasions, celebrà sessions a la vila. Constantí, malgrat la fidelitat a la Comuna, no sempre estigué d'acord amb les resolucions col·lectives; la discrepància més forta la mantingué contra la política de camins comarcals dirigits vers Salou, ja que era partidari, per raó de proximitat, del port de Tarragona.

En la guerra civil del segle XV el municipi prengué partit contra Joan II i es desnaturalitzà del poder senyorial. La independència de la vila respecte del seu senyor, l'arquebisbe Pero de Urrea, durà poc perquè, un cop caiguda Tarragona en poder de les tropes joanistes, no li quedà més remei que sotmetre's a l'obediència de l'arquebisbe i així continuà fins a l'acabament de la guerra.

Constantí experimentà greus trasbalsos durant la guerra dels Segadors. Ocupat per les tropes filipistes, fou atacat, el 12 de gener de 1641, per les de Josep de Margarit, les quals sorprenghen la guarnició i, en retirar-se, s'endugueren els presoners catalans tancats al castell. La vila i el seu castell continuaren en mans de l'exèrcit de Felip IV de Castella fins el mes de maig, en que el mariscal La Mothe els conquerí i els convertí en base d'operacions contra Tarragona. Al començament del 1642, Constantí va caure en mans de les forces del marquès d'Hinojosa les quals acoltellaren els seus defensors. El 1647, Constantí passà novament a mans dels aliats fins el 1649, en què un exèrcit filipista comandat per Juan de Garay assolí la seva rendició després d'un setge de dos dies. El fet comportà la destrucció del castell i de l'església parroquial. La contesa dels Segadors significà per a la vila tres despoblacions i repoblacions. Les primeres tingueren lloc l'any 1640, en ocasió de l'ocupació; l'any 1642, a causa de la conquesta realitzada pel marquès d'Hinojosa; i l'any 1642. Mentre que les segones s'esdevingueren l'any 1641, després de les accions de la Mothe; els anys 1643-4 i l'any 1651, un cop finalitzades les operacions



*Detalls de les
escenes de cacera
dels mosaics de
Centelles
(Constantí)*

militars a la comarca.

El municipi, com la resta dels llocs del Camp, acceptà l'autoritat del rei-arxiduc Carles III en oposició a Felip V. La guerra de Successió li comportà llevés d'homes, allotjaments de tropes i suportar, l'any 1713, les represàlies borbòniques.

La condició d'avançada de Tarragona que de sempre ha tingut Constantí féu que Suchet s'hi instal·lés per dirigir, de la vila estant, el setge de Tarragona del 1811.

A un quilòmetre del nucli urbà, prop de la riba dreta del Francolí, es troba Centcelles, que al segle I fou una gran vil·la rústica amb explotacions agrícoles importants.

Els edificis de la vil·la foren substituïts a la segona meitat del segle III per noves construccions, ampliadess al segle IV. Entre els elements d'aquesta darrera fase es destaca la construcció central, cúbica de 15.50 metres d'alçada, coronada per un cos octogonal l'interior del qual forma la cúpula d'una sala de planta circular de 10.70 metres de diàmetre, amb quatre nínxols a l'extrem de la diagonal i una cripta. Abans de la restauració el conjunt fou habilitat per a habitatge de pagès: l'espai interior fou dividit en plantes, a la baixa hi havia un vestíbul i un celler, en el primer pis les dependències pròpies d'un habitatge i el superior s'utilitzava com a golfes. La cripta quedà adaptada com a dipòsit per la fermentació del vi. La construcció central és en comunicació amb una altra dependència de planta quasi quadrada amb quatre lòbuls. Aquesta segona construcció s'habilità per a estable i galliner.

La cúpula del primer edifici és adornada amb mosaics prou ben conservats, d'una gran qualitat artística i riquesa tant pel que fa als colors com pels materials de les tesselles, els quals, pel fet de ser recoberts de guix, passaren desapercebuts fins l'any 1877, en què d'una manera casual es despreguà un bocí de la capa de guix i deixà al descobert les cares d'algunes figures. El conjunt de mosaics que adorna la cúpula es divideix en quatre zones separades per sanefes de dibuixos geomètrics. A la zona més baixa hi ha escenes de cacera; a la segona hom reconeix la representació de la *comendatio animae*, es a dir, l'oració que els primers cristians resaven per recomanar a Déu l'ànima del mort pregant perquè el deslliurés de tot mal, com va alliberar els joves del forn de Babilònia o Daniel del fossat dels lleons; a la tercera zona hi ha representats diversos personatges d'identificació difícil així com les quatre estacions; en la quarta zona o centre de la cúpula, el mosaic gairebé ha desaparegut i només es veuen les restes de dos caps. Sota els mosaics hi hagué una cornisa que els separava de la resta dels murs, els quals eren recoberts de pintures de les quals s'han conservat alguns senyals.

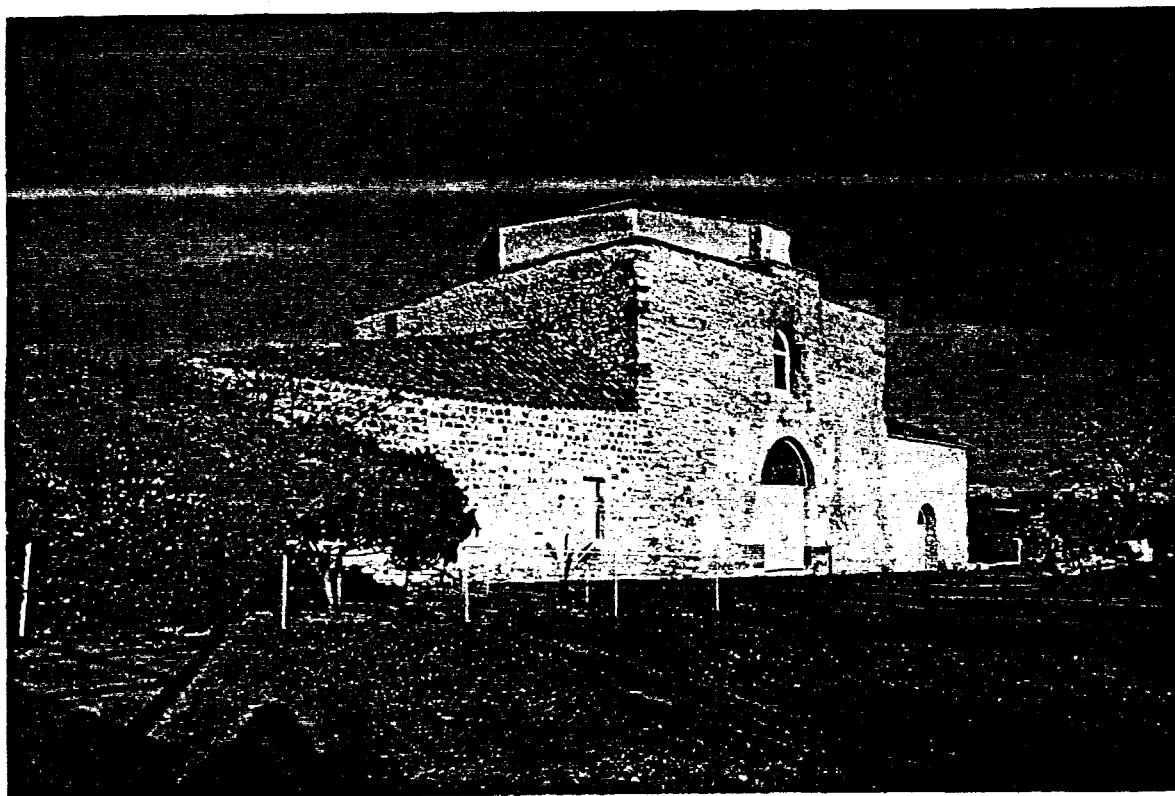
La tonalitat dels colors de les tesselles dels mosaics és rica. El blanc domina en els fons. El vermell és utilitzat en l'entonació general de les figures humanes i animals. El marró i ocre serveixen per donar cos a les figures. El groc s'empra per suavitzar els contrats. El lila apareix barrejat amb el vermell i el verd dóna relleu a les figures, indica les parts més fosques

12

i matisa els detalls del dibuix. El blau s'usa per a donar color a les sanefes ondulades de la zona inferior, i els verds ressalten per la riquesa de matisos.

Cal identificar l'edifici com un mausoleu, molt important, que ha estat datat cap a l'any 350. L'arqueòleg alemany Schlunk hi veu la tomba de Constant II, fill de Constantí, mort a Elna. Sigui o no certa la hipòtesi, el que sí és cert és que els mosaics manifesten una indubtable influència cortesana i per la seva qualitat pot conjecturar-se que no és un producte provincial i que foren construïts per artistes forasters, de la màxima categoria.

Prop del monument romà i en la cruïlla del camí vell que mena a Constantí, hi ha les ruïnes d'un antic molí paperer que fou propietat de la cartoixa d'Escaladei des del 1732 fins el 1835. L'escut de la cartoixa així com la data de l'adquisició són ben visibles en la dovella central de l'arc de la porta d'entrada.



El mausoleu de Centcelles, un dels monuments romans conservats més importants de Catalunya, amb mosaics excepcionals (Constantí)

LA SELVA DEL CAMP

El terme de la Selva del Camp s'estén per 35'18km², des de la plana fins als primers contraforts de la **serra de la Mussara**. Una Tercera part correspon a terrenys muntanyosos encara que d'escassa elevació. El terme limita amb l'Albiol(N), l'Aleixar(W), Almoster(SW), Reus(S) i amb el terme de Vilallonga(SE), del Tarragonès, i d'Alcaver(E), de l'Alt Camp. El principal corrent d'aigua que travessa el terme és la **riera de la Selva**, afluent del Francolí. El punt més enlairat del terme és el **puig d'en Cama** de 712 m.

La Selva del Camp gaudeix de bones comunicacions: un brancal uneix la vila amb la carretera de Reus a Montblanc i per l'altre cantó la comunica amb Reus per Almoster i Castellvell. Té parada de ferrocarril de Reus a Montblanc i Lleida. L'antic camí de la Selva a l'Aleixar s'obria pas a través de la serra de la Mussara pel **coll de la Batalla**, de 468 m d'altitud.

L'agricultura continua essent un element clau en la seva economia tot i que el 15% del terreny sigui bosc i botjar. El regadiu es troba en una constant expansió(1014 ha el 1975, 1609 el 1980) tant per l'explotació de mines com per l'aprofitament de l'aigua del pantà de Riudecanyes. Hi ha una sola explotació superior a les 100 ha; la majoria s'exploten directament, tot i que no sigui menyspreable la parceria. El principal conreu per l'extensió i pel rendiment és l'avellaner, en fase expansiva, seguit de la vinya i l'olivera, ambdós en regressió, i a força distància per les verdures, el sembrat, els ametllers i els fruiters. El garrofer força important, ha esdevingut pràcticament testimonial. L'avicultura ha adquirit i manté importància, iniciada arran de les gelades de 1956; han desaparegut les exportacions petites i subsisteixen només les més importants, dedicades bàsicament a la cria de pollastres i a la gallina ponedora. A partir de 1965 pren importància la cria de porcs, mentre l'altra ramaderia esdevé testimonial o desapareix. La indústria té una incidència secundària. Alguns selvatans treballen a les indústries de les ciutats immediates; és destaquen a la vila la tèxtil, la construcció i la metal·lúrgica mecànica; hi ha també ceràmica industrial i indústria del plàstic. La indústria dels terrissaires, abans tan popular i arrelada, pràcticament ha desaparegut.

La primera referència documental es troba en la donació dels Montgons, l'abril de 1149, on la Selva (*Silva Constantina*) apareix com a límit. És molt possible que en el moment de la repoblació fos un poblat abandonat i en ruïnes. Segons un document de 1374 haurien estat els mateixos repobladors, i no l'exèrcit, els qui haurien ocupat el lloc i foragitat els seus pobladors ocasionals, fet que els hauria valgut exempcions i privilegis. La carta de població del 13 de maig de 1164 fou atorgada per l'arquebisbe Hug de Cervelló, que els cedia la lliure possessió de cases, terres, prats i bocs sense cap cens, ni gravamen, la llibertat de disposar lliurement dels honors, reservant-se sols una dominicatura, el forn, la fàbrica, els delmes i les primícies i mantenint-los subjectes a la justícia i senyoria de l'Església de Tarragona. A la butlla de 1174 consta com a senyoria de l'arquebisbe, encara que d'altres fonts donen com a senyor ja el

1174 consta com a senyoria de l'arquebisbe, encara que d'altres fonts donen com a senyor ja el paborde el 1169, en què ho era Ramon de Bages. La butlla de 1194 dóna com a senyor el paborde, el qual nomenava un batlle amb jurisdicció civil i criminal. A la dissolució de la pabordia, l'arquebisbe n'assumí el domini directe fins al 1823.

El 1280, segons altres al 1282, els pobles del Camp es reuniren a la Selva, davant les arbitrarietats del veguer reial Bernat Bolla, per atacar el castell del rei a Tarragona, que fou saquejat, així com ho foren també les cases i béns del veguer i els seus delegats. El rei, com a revenja, ordenà al veguer que fes tot el mal que pogués als homes de la Selva i els seus béns. El 1285 el comú de la Selva s'enfrontà de nou amb els oficials reials pel cobrament d'impossts. El poble participà activament en les campanyes bèl·liques del segle XIV: el 1309 sortiren diversos croats seguint la crida de Jaume II; el 1314 participà en la campanya de Sicília, el 1347, a la publicació del *Prínceps namque*, es declararen decidits a seguir el rei en la campanya del Rosselló; el 1363 per ordre de Pere III es reforçaren les muralles i les feren de quatre pams de gruix i amb rasa; en el plet iniciat el 1374 entre el rei i l'arquebisbe, que arribaren a la lluita armada, optà pel darrer i es negà, a diferència dels altres pobles del Camp, a comprar el perdó reial per la revolta el 1378, motiu pel qual el governador general de Catalunya Ramon Alemany de Cervelló ordenà l'empresonament de 30 selvatans.

Al XV prengué increment el conreu de l'avellaner. El 1437 s'acorda de refer el camí fins al port de Tarragona i el 1538 el que duia fins a Salou; el 1472 s'hi feia vi grec; el 1503 s'obtingué el privilegi de mercat tots els dijous i el poder fer fira el dia de Sant Simó i Sant Judes. Al XVI prengué importància el conreu de la morera, per a l'alimentació dels cucs de seda, activitat que es mantingué activa fins al segle XVIII.

*Església parroquial
de Sant Andreu,
magnífic exemplar
—encara que
inacabat— del
Renaixement català
(segle XVI)*



Al segle XVII es produïren diversos incidents lligats potser amb els enfrontaments de morells i voltors, la versió comarcal de nyerros i cadells, que provocaren l'assassinat del batlle i el jurat en cap el 1609, així com diversos aldarulls en el consell que provocaren l'ordre de l'arquebisbe del 1616 per la qual es feren enderrocar els porxos on es reunia, tot i què, estranyament permeté l'ampliació dels seus membres de 60 fins a 100, que es mantingueren fins a la Nova Planta. El 1640 mentre el marquès de Los Vélez assetjava Cambrils les tropes franceses a les ordres de Montsuar es tancaren a la Selva, que després es donà sense oferir gens de resistència als castellans, motiu pel qual el 16 de desembre fou declarada enemiga de la pàtria i confiscats els béns de tots dels seus veïns per finançar la guerra. El maig de 1641 la Selva fou ocupada per La Mothe, que hi instal·là una petita guarnició. Les malifetes dels exèrcits degueren ser notables, ja que el 1642, dels 600 focs que tenia, més de la meitat eren abandonats. El 1651 es nomenà patró sant Andreu per haver salvat el poble de la pesta.

L'agost de 1705 es declarà del rei-arxiduc Carles III el setembre de 1708, davant la probabilitat d'una entrada imminent dels castellans, decidí de resistir amb les armes a la mà en el cas que ho intentessin, però el juliol de 1713 el consell de la vila optà per l'obediència a Felip V, fet potser justificable per l'estat ruïnós del castell constatat el 1722. L'1 de gener de 1727 el propi ajuntament reconegué la immoralitat i la corrupció dels qui l'havien precedit des del decret de Nova Planta, que el duïen a la bancarrota, i s'acordà que ni els regidors ni els seus propparents no podien obtenir-hi càrrecs. El 1794 en la divisió per reclutar el sometent fou designada la vila cap de cantó i en el mes de desembre trameté dos delegats per la constitució de la junta dels miquelets a Tarragona.

El 1^{er}
els impostos que aquest havia cobrat i esmerçat. Per aquest motiu, tot i que la Junta Superior de Catalunya donava la raó al municipi selvatà, els seus regidors foren empresonats i obligats a pagar la quantitat gastada. El 1809 s'hi instal·là provisòriament un hospital militar, mentre el capellà Josep de Batlle fabricava els instruments més delicats per a la casa de la moneda, traslladada a Tarragona. El febrer de 1811 el poble, instigat pel pare Coris, es pronuncià a favor del marquès de Campoverde. El 1823, per darrera vegada, el procurador de l'arquebisbe Jaume Creus prengué possessió de la Selva com a senyor jurisdiccional. El setembre de 1827 el comte d'Espanya foragità de les serres del seu entorn més de 300 malcontents, els prengué les armes i els indultà. La tradició vol que durant la Primera Guerra Carlina els miquelets asclessin l'inexistent roure sota les branques del qual es reunia la Comuna del Camp, per haver-lo considerat un símbol d'opressió i d'esclavitud. L'1 d'octubre de 1868 ja havia constituït la junta revolucionària, que el dia 9 s'adherí al programa elaborat per la de Reus. Els federals hi guanyaren les eleccions d'abril de 1869, mentre que els monàrquics triomfaven en les de gener de 1869 i

d'abril de 1872. Els carlins hi entraren el juliol de 1872, el juny de 1873, el 2 i 3 de juliol de 1873, que Cercós encerclà els liberals al campanar i saquejà les seves cases; el 10 del mateix mes atacaren el ferrocarril al seu pas pel poble, el 10 enderrocaren el fortí i el 29 hi entrà de nou Cercós a cobrar la contribució.

La vila de la Selva del Camp és construïda a la dreta de la riera i al peu del turó de Sant Pere del Puig, a 246 m d'altitud. Conté diversos edificis d'interès artístic. L'església parroquial de **Sant Andreu** és un dels millors exemplars del renaixement català, encara que amb la façana inacabada i els campanars sense construir. Té tres naus de cinc trams amb pilastres d'ordre toscà; la nau central, més alta que les laterals, permet que damunt aquestes s'aixequin uns triforis. La coberta és de volta de canó i tot el conjunt és d'una harmonia i gran sobrietat que recorda les obres de Bramante. El 1546 el consell ja parlava de l'estat ruïnós de l'església antiga, el 1579 l'arquebisbe n'ordenà la construcció d'una de nova i el 1580 el consell obtingué el permís d'utilitzar part del terreny del castell. El projecte, que ha estat atribuït a Jaume Amigó, rector de Tivissa, sembla que és degut en realitat a Pere Blai i als mestres Canonja i Miret, però també és possible una col·laboració de Blai i Amigó. El projecte final fou presentat per Blai al consell el 5 de maig de 1582. La primera pedra es posà el novembre de 1582, la porta lateral va datada el 1619 i tot sembla indicar que encara s'hi treballava el 1686. La primera part de les obres les dirigí el mateix Blai i les darreres Joan Veger.

El **castell de la Selva**, situat a la part del nord del poble, era, segons les restes conservades, d'una gran extensió. Fou bastit en el segle XII aprofitant restes més antigues. Enderrocat en part per a la construcció de l'església a la desaparició del règim senyorial, passà al municipi, que l'utilitzà per a usos múltiples, com a escola o caserna de la guàrdia civil. Les parets són de maçoneria i només els arcs i les guies de carreus. En resta una font del segle XV. Un dels seus arcs apuntats ha estat dut a la casa de la vila i transformat en renaixentista. De la resta de l'estructura defensiva es conserven algunes torres i portals del segle XVIII i extensos fragments de muralla.

El convent de **Sant Rafael** fou fundat amb la deixa testamentària de Rafael Ripollès (1575 - 1635). L'obra es féu ràpidament tot i les topades dels carmelitants amb els encarregats de les obres de la parroquial. La planta del convent era de fra Josep de la Concepció, nomenat "el tracista" (autor del campanar de l'església de St. Antoni de Vilanova), el 1646 es pogueren habilitar ja les primeres dependències; les obres es donaren per acabades el 1696, en què es beneí l'església. Els carmelitants hi estigueren fins el 1835. Cap al 1846 hi anaren les monges paüles, que l'utilitzaren primer com a hospital i després conjuntament com a hospital i escola (encara es manté); situat vora el portal de Sant Antoni, està en bona conservació. Els cinc retaules de la seva església, obra de fra Jaume de Sant Agustí, foren cremats el 1936. En 1937-39 acollí l'hospital de Reus.

El març de 1598 l'arquebisbe Joan Terés autoritzà fra Antoni Camós a bastir el convent de **Sant Agustí**, d'agustins, a la Selva. El 1632 s'hi instal·laven i el 1636 beneïen l'església. El 1811 els francesos el transformaren en el **fort de Sant Agustí**. El 1822 fou exclòs de la dissolució de convents, i els agustins s'hi mantingueren fins el 1835. Per evitar-ne el saqueig fou habilitat com a hospital i parròquia. El 1846 era utilitzat com a magatzem per la companyia minera la Bundanera. Fou ocupat pels jesuïtes de 1852 a 1854 i de 1860 a 1868 i pels claretians de 1868 a 1936, que fou destruït. El 1939, destinat a casa d'exercicis, es reconstruí amb un criteri arqueològic el claustre i la galeria. És al sud del poble, vora el camí de Tarragona.

El **Pont Alt**, que servia per dur aigua a la vila, és documentat al segle XIII i fou refet el 1523. És d'un arc apuntat. La creu coberta del 1297 fou destruïda el 1936 i es restaurà el 1953 posant-hi la part esculpida de la creu del **Cantó del Vaquer**, del segle XIV. Al costat de la creu coberta s'aixecaven antigament les forques.

L'església de Sant Pau és una obra de maçoneria malgrat l'ús esporàdic de la pedra picada. Les primeres referències es remunten al 1235; l'obra actual fou aixecada entre els segles XIV i XV. L'interior és de creueria, del gòtic final, i conté dues petites capelles renaixentistes. Malmesa el 1936, actualment es troba molt abandonada.

És també gòtica la capella de **Santa Llúcia i Sant Jaume** força malmesa per haver estat utilitzada primer com a escola i ara com a magatzem. Fou construïda com a capella de l'hospital el 1331. El 1543 fou restaurada per ordre del vicari general i entre 1825 i 1846 les monges paüles la utilitzaren com a hospital i escola.

Entre els selvatans més notables es destaquen el poeta i dramaturg Ventura Gassol (1893-1980), que a més fou conseller de cultura de la Generalitat de Catalunya durant la Segona República, i el novel·lista Joan Puig i Ferrer (1882-1956), un dels millors prosistes catalans del segle, que s'hi refereix en diverses de les seves obres i especialment en la novel·la *La farsa i la quimera*. També són fills de la Selva el botànic Josep Batlle i Mateu (segle XIX), Cosme de Montserrat (mort el 1473), bisbe de Vic i promotor de la revolta contra Joan II, Simó Salvador (mort el 1445) bisbe de Barcelona, i l'historiador Eufemià Fort i Cogul (1908-1979).

No s'han trobat al terme de la Selva restes prehistòriques, però se suposa que sí la poblaren els romans, que l'anomenaren per la seva exuberància *Silva Constantina*.

